

В статье исследуется трансграничная трудовая миграция как социальное явление, а также специфика трансграничной трудовой миграции в Закарпатской области. Проведена операционализация основных понятий связанных с трудовой миграцией. Представлены результаты проведенного социологического исследования в Закарпатской области.

Ключевые слова: трудовая миграция, трудовой мигрант, безработица, риски трудовой миграции, мотивы трудовой миграции.

The transborder labour migration as a social phenomenon and the specific character of transborder labour migration are investigated in the given article. The operationalization of the main concepts, connected with labour migration has been conducted. The results of the conducted sociological investigation in Transcarpathian region are presented in the given article.

Keywords: labour migration, labour migrant, unemployment, risks of labour migration, reasons of labour migration.

УДК 37 (73) (091)

ЕТАПИ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В США

Сідун Лариса Юрїївна
м.Ужгород

У статті розглядається історичний розвиток полікультурної освіти в США та періоди його становлення. Висвітлено події, які вплинули на створення нових навчальних програм, покликаних сформувати творчо і вільно мислячу людину, яка відповідатиме запитам полікультурного американського суспільства.

Ключові слова: полікультурна освіта, полікультурне суспільство, етнокультурні групи.

Постановка проблеми. Полікультурність набуває дедалі більшого значення у галузі освіти. На сьогодні більшість країн світу є поліетнічними, що посилює конфлікти між етнокультурними групами, які ведуть боротьбу за свої культурно-освітні права.

Полікультурна освіта є необхідністю багатонаціональних суспільств. Беззаперечним є той факт, що майбутнє таких багатокультурних країн залежить від якості підготовки молодого покоління до життя і діяльності. Метою такої освіти є виховати творчу культурну особистість, яка зможе мирно жити та продуктивно працювати з людьми різних рас, етносів і віросповідань; розумітиме й поважатиме інші культури.

США стала першою країною, яка зіткнулася з проблемою полікультурності. Американське суспільство повинно було шукати шляхи вирішення цієї проблеми, що було викликано історичними умовами. На думку А. Токвіля, США є єдиною країною, яка дає можливість простежити природний і спокійний розвиток суспільства, в якому всі події й впливи піддаються науковому аналізу. Америка виставляє в яскравому світлі феномен творення, який в інших країнах прихований від дослідників у глибинах віків [7, с. 845].

Аналіз останніх досліджень. Проблема полікультурної освіти є темою вивчення ряду вітчизняних і зарубіжних науковців. Дослідниками Н. Д. Зингер та Ю. А. Манжосовою вивчено й проаналізовано організацію шкільної освіти і систему міжетнічної освіти в контексті полікультурної освіти. У працях І. С. Бессарабової розкрито сучасний стан і тенденції розвитку полікультурної освіти в США, а Я. Г. Гулецькою досліджено американський досвід полікультурної освіти в системі професійної підготовки вчителів.

Мета статті. Метою нашого дослідження є проаналізувати історичний розвиток полікультурної освіти в США та періоди його становлення.

Виклад основного матеріалу. Полікультурна освіта виникла в США у XX столітті як відповідна демократична реакція на задово-

лення освітніх потреб багатонаціонального та багатокультурного населення країни, як основна умова мирного співіснування представників усіх рас, етносів і культур, об'єднаних спільною територією в умовах рівності, толерантності та взаємоповаги.

Історичний розвиток полікультурної освіти в США можна умовно поділити на наступні періоди:

- зміна етнокультурного складу країни;
- активізація соціально-політичних рухів за права і свободу людини в країні;
- перегляд ціннісного та змістовного компонентів американської освіти [2, с. 30].

У першій половині XX століття (1920-1950-ті рр..) розширення етнічного та культурного складу США стало головним фактором, який актуалізував проблему взаємодії і взаєморозуміння між расами та етносами. Метою руху, що зароджувався на шляху до цього, було прагнення зробити домінуючу більшість населення толерантним і відкритим по відношенню до різних поколінь іммігрантів для підтримання національної єдності і соціального контролю [5, с. 29].

Історія розвитку США характеризується постійним надходженням іммігрантів, що значно вплинуло на формування американської нації. Слід зазначити, що США раніше від решти країн зіткнулися з проблемою спільного існування представників різних націй, етносів, віросповідань та культур.

До кінця XIX століття іммігранти прибували головним чином з країн Західної та Північної Європи, а в другій половині XX століття афроамериканське населення, чисельність якого в ряді міст перевищувала чисельність світлошкірого, спричинила зміни в етнічному складі країни.

У цей період різноманіття етнічного й культурного складу населення вважалося загрозою створення "єдиної нації". Відповідно, кожен прибулий іммігрант намагався стати "стовідсотковим американцем" згідно з теорією "плавильного котла", який покликаний "розплавлювати в собі все прибуле і створювати натомість нового типового представника американського суспільства" [4, с. 48].

До другої половини XX століття подібна ідеологія втратила актуальність. Представники з Латинської Америки та Азії, які приїжджали в США, намагалися зберегти мову, релігійну й культурну ідентичність, розвиваючи при цьому свій історичний спадок і незалежність від інших культурних груп. Член комісії з проблем освіти Дж. Аллен вважає, що кожна спроба представника етніч-

ної меншини зберегти своєрідність рідної культури стала повноправною у соціальному, економічному та політичному контексті американської культури [4, с. 48].

На даному етапі змінюється і характер іммігрантів. Якщо раніше це були малоосвічені представники, які погоджувалися на будь-яку низькооплачувану роботу, то серед сучасних іммігрантів були кваліфіковані спеціалісти, які приїжджали в країну на запрошення окремих фірм чи уряду США. Дана категорія людей не відмовлялася від своїх культурних традицій, що відобразилося на різноманітному складі американського суспільства, яке нараховувало різні нації, віросповідання і соціально-економічні статуси.

Той факт, що населення США перестало бути переважно світлошкірим, має важливе значення для системи американської освіти. Дана обставина спричиняла нагальну потребу створення особливого типу освіти, щоб підготувати молодь до життя в етнічно та культурно різноманітному суспільстві.

Наступний етап розвитку полікультурної освіти в США припадає на другу половину ХХ століття (1950-1960-ті рр.) і характеризується активізацією соціально-політичних рухів за права і свободу громадян країни. У цей період проходять студентські заворушення, підвищується рівень злочинності серед молоді, в тому числі на національному та релігійному підґрунті, зароджується феміністичний рух. Ці події актуалізували проблему морального і ціннісного виховання молодого покоління, на основі якого повинно було пройти переосмислювання цілей та завдань освіти.

Головною подією цього періоду історії вважають повернення афроамериканцям прав, які були включені у федеральну конституцію в 1860-1870-ті рр. у часи Громадянської війни та Реконструкції. Закон забороняв дискримінацію темношкірих американців при влаштуванні на роботу, придбанні житла тощо. Проте, у свідомості більшості світлошкірих американців расизм, який зник із законодавства, продовжував доминувати.

У 1960-ті рр. починається феміністична революція, яка підняла проблему дискримінації за статтю. Даний рух мав на меті змінити разом із законодавством і традиційну уяву про роль жінки, яка глибоко укорінилася у свідомості суспільства.

Ідеологія фемінізму розколола американське суспільство на два соціальні класи – експлуататори та експлуатовані (чоловіки і жінки). Було введено поняття "гендер", при університетах відкрилися кафедри гендерних досліджень, гендерна психологія отримала статус провідного наукового напрямку. У результаті було прийнято закон про гендерну рівність (1972 р.), який забороняв дискримінацію жінок при влаштуванні на роботу і навчання у всіх освітніх закладах, що значно відобразилося на освітніх реформах.

Реформи в освіті були зумовлені ще й тим фактом, що активісти і громадські лідери різко відгукувалися про освітні заклади, які надавали переважні блага світлошкірим, при цьому позбавляючи їх представників етнічних меншин. Внесення поправки в Акт

про громадянські права (1964 р.) не усунуло проблеми етнічної нерівності, оскільки школи і вузи не були готові до навчання представників різних груп. Це, в першу чергу, полягало в тому, що навчальні програми містили факти про досягнення тільки світлошкірих американців. У період активної боротьби афроамериканців та інших культурних груп виникла потреба у створенні спеціальних етнічних освітніх програм у школах, коледжах та університетах по всій країні [5, с. 32–33]. У кінці 1950-х на початку 1970-х рр. з'являються перші програми у галузі полікультурної освіти, які отримали назву етнічних, оскільки були лише доповненням до традиційних навчальних програм.

Третій період розвитку полікультурного напрямку пов'язують з переглядом ціннісного та змістовного компонентів американської освіти. У зв'язку з цим постають проблеми демократизації освіти та її обов'язковості, організації якісного навчання, виховання толерантного ставлення до інших рас, релігій та культур.

У 1970-ті рр. відбувається перехід від етнічної освіти до між-етнічної. Нові програми сприяли формуванню цінностей, відносин і норм поведінки, які б підтримували етнічний плюралізм. Починаючи зі шкіл, учнів поступово підводили до розуміння того, що у світі існують різні стилі життя і всі вони мають право на існування, що етнічне та культурне різноманіття веде до взаємозбагачення культур. На думку Дж. Бенкс і Ч. М. Бенкс, саме цей перехід в освіті сприяв послабленню етнічних та культурних упереджень в американському суспільстві [6].

Проблема демократизації освіти даного періоду передбачає доступність та автономію учбових закладів, організацію навчального процесу, у ході якого формується творча особистість.

Організація якісного навчання полягає у його диференціації. Для подолання низької якості освіти необхідна співпраця учбового закладу і сім'ї, індивідуальний підхід з урахуванням етнічних і культурних особливостей молоді.

Висновок. Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що полікультурна освіта виникла у ХХ столітті й сформувалася у нову галузь науково-педагогічного знання і освітньої практики США. На розвиток полікультурної освіти США вплинули соціально-політичні рухи за права і свободу людини в країні, боротьба етнічних меншин за збереження своїх культурних традицій, а також феміністичний рух. Згадані події вплинули на перегляд ціннісних й змістовних компонентів американської освіти, які відображаються у створенні нових навчальних програм, покликаних сформувати вільну і творчо мислячу особистість. Трансформування полікультурної освіти в США мало на меті покращити життя студентів, не зважаючи на їх соціокультурне підґрунтя, відповідати запитам полікультурного американського суспільства.

Дана стаття не вичерпує всіх аспектів дослідження. Подальшого вивчення потребує вплив полікультурної освіти на демократичний розвиток американського суспільства.

Література та джерела

1. Абібуллаєва Г. С. Деякі аспекти полікультурної освіти / Г. С. Абібуллаєва // Педагогіка і психологія. – 2006. – №1. – С. 75–84
2. Бессарабова И. С. Современное состояние и тенденции развития поликультурного образования в США: дис. ... док. пед. наук: 13.00.01 «общая педагогика» / Инна Станиславовна Бессарабова. – Волгоград, 2009. – 492 с.
3. Гулецька Я. Г. Американський досвід полікультурної освіти в системі професійної підготовки вчителів / Я. Г. Гулецька // Українська освіта у світовому часопросторі : другий міжнар. конгрес. Київ, 25-27 жовтня 2007 р. – К., 2007. – Кн. 1. – С. 140–141.
4. Зингер Н. Д. Организация школьного образования детей-мигрантов в США в контексте поликультурного образования: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 «общая педагогика» / Наталия Дмитриевна Зингер. – Санкт-Петербург, 2003. – 167 с.
5. Манжосова Юлия Александровна. Система межэтнического образования в США: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 «общая педагогика» / Ю. А. Манжосова. – Курск, 2004. – 205 с.
6. Banks J. ., Multicultural education : Issues and perspectives / J. A. Banks & C. A. M. Banks. – Boston: Allyn & Bacon, 2001. – 234 p.
7. Tosqueville A. Democracy in America / A. Tosqueville. – Volumes I, II. – N.-Y. : Bantam Classic Book, 2000. – 943 p.

В статті розглядається історичне розвиток полікультурного образования в США і періоди його становлення. Отражені події, оказавшие впливание на составление новых учебных программ, призванных сформировать творчески и свободно думающего человека, который бы отвечал запросам поликультурного общества.

Ключевые слова: поликультурное образование, поликультурное общество, этнокультурные группы.

The article studies the historical development of policultural education in the USA as well as the periods of its formation. The events, which influenced the drawing up of new curricular, aimed at forming a person with creative and free thoughts who would meet the requirements of a policultural society, are highlighted.

Key-words: policultural education, policultural society, ethnocultural groups.

УДК 378.147:373.3

ДО ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ СИТУАЦІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Сідун Мар'яна Михайлівна

м.Мукачево

У статті визначено й досліджено роль мовленнєвих ситуацій як засобу формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи. Автор наголошує на важливості використання навчальних мовленнєвих ситуацій у професійній діяльності майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи.

Ключові слова: навчальна ситуація, мовленнєва навчальна ситуація, професійна компетентність, критерії поділу, педагогічний процес.

Постановка проблеми. Особливості діяльності вчителя іноземної мови початкової школи вимагають від нього спостережливості, уміння планувати, здійснювати та аналізувати педагогічний процес. Компетентно мислити й діяти насамперед означає бачити і знаходити в навчанні та вихованні нестандартні ідеї, засоби, способи, прийоми й форми організації учнів, які відповідають логіці ефективного розв'язання поставлених завдань. Компетентне використання мовленнєвих ситуацій є свідченням високого рівня професійної майстерності вчителя іноземної мови початкової школи. Тому, майбутній учитель іноземної мови початкової школи уже в роки навчання у ВНЗ повинен знаходитися в умовах, наближених до його практичної діяльності за допомогою активних методів навчання, що готують його до співпраці з учнями. Одним із таких ефективних методів є моделювання мовленнєвих ситуацій професійного змісту.

Аналіз останніх досліджень. Серед сучасних досліджень, присвячених проблемі використання мовленнєвих ситуацій як комплексного засобу, що може стимулювати молодь до самоаналізу, самооцінки та саморозвитку, слід виділити наукові розробки М.Л.Вайсбурд, Т.В.Зубенко, О.О.Леонтьєва, Ю.І.Пасова, В.А.Сластьоніна та ін. В них наголошується на необхідності врахування ролі емоційних переживань, спілкування, аргументації у процесі моделювання мовленнєвих ситуацій.

Аналіз джерел дає можливість констатувати, що на сьогодні потребує відповідного наукового обґрунтування процес формування професійних якостей у майбутніх учителів іноземної мови початкової школи засобами моделювання мовленнєвих ситуацій, що зумовлюється відсутністю спеціальних досліджень із визначеної проблеми, в тому числі щодо визначення видів таких ситуацій.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Визначити й дослідити систему навчальних мовленнєвих ситуацій, що зустрічаються в діяльності вчителя іноземної мови початкової школи.

Основна частина. Відповідно до поширеної концепції (Н.В.Кузьміна, В.О.Кан-Калик, М.Д.Нікандров, В.О.Сластьонін, Л.Ф.Спірін та ін.) ми розглядаємо професійно-педагогічну діяльність як неперервний процес розв'язання вчителем нескінченного

ряду задач, спрямованих на досягнення загальної мети – формування особистості учня, його світогляду, переконань, свідомості, поведінки.

Сьогодні більшість методистів схиляється до думки, що навчальна мовленнєва ситуація є первинним елементом певної сфери спілкування [9]. Однак, такий підхід не в повній мірі враховує професійну спрямованість підготовки майбутнього вчителя, а мовленнєва ситуація розглядається лише як засіб розвитку комунікативних умінь без урахування їх адекватного використання у майбутній професійній діяльності. Це спонукає нас сформулювати власне визначення навчальної мовленнєвої ситуації, під якою ми розуміємо штучно створенні викладачем умови, що імітують ситуацію реального іншомовного спілкування під час навчально-виховного процесу в початковій школі та спрямовані на формування професійних умінь та навичок майбутнього вчителя іноземної мови.

Існує значна кількість класифікацій мовленнєвих ситуацій, що базуються на різних критеріях. Під час їх аналізу ми спиралася на розробки О.В.Бернацької, І.М.Бермана, В.А.Бухдіндер М.Л.Вайсбурд, Р.П.Мільруда, Т.Є.Сахарової В.Л.Скалкіна та ін. В той же час, зазначені науковці в основному розглядали ситуації з точки зору можливості використання їх у загальноосвітній школі під час формування комунікативних умінь і навичок учнів. Зокрема, про це свідчать виділені ними критерії. Так, М.Л.Вайсбурд поділяє ситуації за ознакою поширеності в сферах спілкування, типових для учня, і виділяє наступні підвиди: учбово-трудова; сімейно-побутова; суспільної діяльності; захоплені; соціально-культурні. Також нею проведено поділ ситуацій залежно від того, які види спілкування вони реалізують: ситуації соціально-орієнтованого, особисто-орієнтованого та наочно-орієнтованого спілкування [2]. В залежності від мовних форм вчена виділяє ситуації, що стимулюють монологічну, діалогічну та полілогічну форму спілкування [1, с.88]. Відомі також спроби класифікації навчальних мовленнєвих ситуацій в залежності від ступеня креативності, за характером висловлювання, за характером мовної дії [6, с.38]. Ю.І.Пасов виділяє свої критерії, за якими диференціюються мовленнєві ситуації, і розглядає їх, головним чином, з погляду навчання іншомовному мовленню та виділяє такі критерії: об'єм висловлювання (мікроситуації та макроситуації), ступінь участі творчості (обумовлені і необумовлені), спосіб відтворення (екстралінгвістичні і лінгвістичні) [7, с.28].

Зазначені класифікації, на наш погляд, є доречними під час розгляду мовленнєвих ситуацій як засобу навчання іншомовному спілкуванню учнів. Однак, вони не враховують особливості ситуацій, що повинні використовуватися у процесі підготовки майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи, а саме їх професійний характер.